

DE LA NUMISMÀTICA A LA HISTÒRIA DE LA MONEDA. LA SOCIETAT CATALANA D'ESTUDIS NUMISMÀTICS

Anna M. Balaguer

Fa prop de noranta anys que l'Institut d'Estudis Catalans edità l'obra magnífica, en tres volums, *Les monedes catalanes*, de Joaquim Botet i Sisó. Fou una de les primeres publicacions que féu l'Institut, aleshores acabat de crear. Cal remarcar el canvi d'òptica i la gran modernitat de l'obra de Botet respecte a la manera com fins aleshores s'havia tractat la numismàtica. El treball de l'autor gironí contenia, certament, un catàleg descriptiu i raonava l'atribució de les monedes, però per damunt de tot es fonamentava en una àmplia base documental, sense oblidar, al mateix temps, les informacions que pogués aportar-li l'arqueologia. De fet, un enfoc vinculat a l'estudi de la documentació escrita i que superava l'estadi merament descriptiu de les monedes el podem ja trobar, de manera embrionària, en el vell *Tratado de las monedas labradas en el Principado de Cataluña*, de Josep Salat, escrit a finals del segle XVIII i editat a Barcelona el 1818.

Després de l'aparició d'aquestes dues obres —que si hom observa des del context de la historiografia europea de l'especialitat, haurà de concloure que foren pioneres en el seu temps—, s'obre un període de buit o gairebé buit d'investigació.

L'any 1917 morí Joaquim Botet i Sisó, i en aquella data ja havien desaparegut els investigadors que, a finals del segle XIX, havien format un grup relativament nodrit d'erudits, els quals havien conreat l'estudi de la moneda. Entre aquests citarem els següents: Antoni Eltes de Molins, bibliògraf i arqueòleg, que dirigí el Museu Provincial d'Antiguitats de Barcelona; Artur Pedrals i Moliné, autor de la part numismàtica de la *Historia de España* de M. de Lafuente i de molts articles, que prologà i revisà l'edició del catàleg de la gran col·lecció de monedes i medalles de M. Vidal Quadras i Ramon; Celestí Pujol i Camps, especialista en moneda emporitana, membre de l'Acadèmia de la Història i col·laborador i fundador del *Memorial Numismático Español*. Tenim també els perpinyanesos J. Massot i Josep Puig. Aquest darrer fundà i llegà a la seva ciutat el museu numismàtic que porta el seu nom. Cal fer una menció especial d'Alvar Campaner i Fuertes, d'origen mallorquí, a qui devem diversos llibres, com és ara el seu *Indicador manual de la numismàtica española* (1891), o la seva *Numismática balear* (1879), encara d'utilitat, sobretot aquest darrer. Aquest autor apareix com un impulsor i realitzador d'iniciatives tan importants com fou la creació i direcció d'una revista especialitzada en la qual col·laboraren la major part dels estudiosos abans esmentats. Ens referim al *Memorial Numismático Español*; publicat a Barcelona entre el 1866 i el 1880, n'aparegueren cinc volums, i fou la primera revista de la seva especialitat publicada a l'Estat espanyol.

A partir dels primers anys del segle XX, començà un període de marcada atonia en l'àmbit dels estudis numismàtics, només interrompuda per algunes publicacions que o bé són menors, tot i que me-

ritòries, o bé són de valor desigual, com n'és mostra, a vegades, l'obra, tanmateix ben extensa, de F. Mateu i Llopis. D'aquest període cal destacar, però, la creació del Gabinet Numismàtic de Catalunya, mèrit que recau, gairebé en exclusiva, sobre la tenacitat del seu principal impulsor i primer director, el valencià Josep Amorós i Barra. En la nova institució museística es recollia, almenys en els aspectes material i bibliogràfic, l'esforç d'aquella primera onada d'investigadors i erudits. Així, el Gabinet Numismàtic de Catalunya es nodrí de les col·leccions numismàtiques del conegut patrici Ròmul Bosch i Alsina, de la del mateix Botet i Sisó, de la que formà, entre final del segle XIX i principi del segle XX, la Diputació de Barcelona, i de l'extensa biblioteca numismàtica de Vidal Quadres i Ramon, només per citar algunes de les aportacions més emblemàtiques.

En els darrers anys, ha sorgit un nucli important d'investigadors en el camp de la moneda que han procurat aprofundir en la línia encetada per Salat i per Botet. Això comporta avui eixamplar encara més les bases i les fonts en què se sustenta la investigació numismàtica. En arribar a aquest punt, cal recordar que la moneda és un testimoni del passat, però al mateix temps és un document. Aquesta doble condició singularíssima fa que la seva utilitat com a font de la història esdevingui capital. I ho serà, encara de manera més especial, en aquells períodes en els quals la documentació escrita sobre paper, pergami o d'altres suports esdevingui escassa o inexistent. Al mateix temps, hom no pot deixar de considerar l'aspecte dinàmic de la moneda. És a dir, el de la seva funció en el moment de la seva circulació efectiva. Per aquesta via entrarem directament en contacte amb l'àmbit de la història econòmica. Tampoc no podem oblidar, ni menystenir, els aspectes plàstics de la moneda, camí a través del qual entrarem en contacte amb la història de l'art.

Tot el que hem exposat fa evident que l'estudi de la moneda o de les manifestacions monetàries del passat ha deixat el seu estadi primigeni, gairebé limitat a la descripció d'uns materials, per a esdevenir una disciplina complexa que participa i es nodreix alhora de moltes altres. A servir aquestes noves exigències s'encaminarà l'esforç del grup de nous investigadors que sorgirà, a principis de la dècada dels setanta, i que s'aplegarà entorn de Leandre Villaronga, ja aleshores reconegut autor de llibres de l'especialitat i impulsor d'iniciatives amb vista a la investigació en aquest camp. Així neix la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, creada l'any 1979 en el si de l'IEC, amb l'objectiu d'estimular els estudis sobre la moneda, aportar orientacions i criteris i, a la vegada, facilitar la publicació dels treballs que anaven sorgint d'aquest nucli d'investigadors que tenien per referent la figura de Leandre Villaronga i l'anuari *Acta Numismàtica*, que ell impulsava i dirigia. D'aquesta manera, hom anava representant la línia encetada en bona hora al nostre país per Joaquim Salat i Joaquim Botet, tot incorporant-hi els més moderns mitjans d'anàlisi que li són aplicables. Ens referim a l'estadística, a les anàlisis no destructives de contingut metàl·lic, als mètodes d'inventari i estudi de les troballes monetàries, etc.

La creació de la SCEN —amb el suport decidit de diversos arqueòlegs i historiadors membres de l'IEC— permeté consolidar i impulsar més i millor les realitzacions del grup, començant per *Acta Numismàtica*, la revista que Leandre Villaronga havia aconseguit endegar, l'any 1971, amb el suport de la Secció Numismàtica del Cercle Filatèlic i Numismàtic de Barcelona, i que des de 1979 edita la nostra Societat.

És cert que *Acta Numismàtica* ha estat, durant tots aquests anys, la labor més constant i emblemàtica de la SCEN, però no ha estat pas l'única. L'activitat, en aquests escassos vint anys d'existència, s'ha dirigit cap a diferents aspectes. Les línies mestres del programa de la SCEN s'han encaminat, certament, a oferir a l'investigador un mitjà de publicació on anar recollint i donant a conèixer els primers resultats de les investigacions efectuades. Un altre objectiu ha estat el de crear col·leccions d'edicions

que, d'una banda, servissin per a estimular l'estudi i, de l'altra, permetessin editar i, per tant, posar en valor els resultats finals de la recerca, tant si són de tipus monogràfic com si tenen un caràcter més extens i sistemàtic.

Des de la SCEN s'ha posat també especial esment a mantenir el contacte i rebre el mestratge dels investigadors més destacats de l'especialitat per estar «al dia» de les noves metodologies, de l'estat de la recerca, etc. Per això, els estudiosos més acreditats han estat els professors convidats a impartir els nostres cursos de numismàtica, o bé han participat com a ponents en els simposis i les trobades que hem organitzat. Cal dir que aquestes darreres manifestacions han estat el mitjà que ha facilitat l'intercanvi d'informacions i de tècniques de recerca entre els investigadors que hi han assistit.

Un altre objectiu ha estat el de participar en les realitzacions col·lectives que anaven produint-se al nostre país en les quals la nostra especialitat tenia un lloc o podia tenir-lo. També s'han dedicat esforços per apropar els resultats de la nostra recerca al món de la universitat i als estudiosos, historiadors, economistes i arqueòlegs que sovint fan treball de síntesi. Hom ha procurat sempre que els estudis del nostre àmbit, fets des de Catalunya, tinguessin una difusió en el concert internacional. En definitiva, hem assumit el paper que, com a únic col·lectiu de l'especialitat, ens correspon en totes les actuacions que s'hi refereixin dintre de la societat catalana. Per anar cobrint aquests objectius, la SCEN ha dut a terme una sèrie d'actuacions que anirem exposant de manera succinta i no exhaustiva en apartats consecutius.

ORGANITZACIÓ DE SIMPOSIS, TROBADES D'ESTUDIOSOS, CONGRESSOS I ALTRES ACTIVITATS CIENTÍFIQUES

Des de la nostra entitat s'han promogut i organitzat un bon nombre d'actuacions d'aquest tipus, sovint efectuades en col·laboració amb altres entitats.

La convocatòria dels simposis numismàtics de Barcelona —amb el patrocini de l'Asociación Numismática Española (ANE) en els dos primers (1979 i 1980) i amb la seva col·laboració en el tercer (1985)— és la primera i una de les més importants realitzacions en aquest camp. En el I Simposi Numismàtic de Barcelona, dirigit per Leandre Villaronga, hi hagué una secció que s'ocupà de l'estudi de la circulació monetària a Hispània a l'edat antiga. S'hi presentaren una trentena de comunicacions. Cal destacar la presència al simposi d'un bon nombre d'especialistes estrangers, més de deu. Una altra secció del simposi —coordinada per Miquel Crusafont, i que comptà amb l'assistència i la participació de figures tan destacades com el professor Philip Grierson, de la Universitat de Cambridge— tractà de la moneda dels comtats catalans. S'hi presentaren tretze aportacions. S'obrí una tercera secció, destinada a acollir comunicacions que no es referien a cap dels dos temes proposats. S'hi presentaren vint comunicacions. Les actes d'aquest I Simposi Numismàtic de Barcelona foren editades en dos volums que sumen gairebé mil pàgines.

El II Simposi Numismàtic de Barcelona se celebrà el 1980 i fou dirigit per Leandre Villaronga. En aquesta convocatòria, hom comptà amb la col·laboració de la Societat Francesa de Numismàtica, que per aquest motiu desplaçà a Barcelona deu dels seus investigadors més destacats, que presentaren les seves aportacions. L'esmentada entitat francesa té la seva seu al Gabinet Numismàtic de la Biblioteca Nacional de París, i és un dels col·lectius més actius i prestigiosos de l'especialitat a escala mundial. L'avenç de la celebració a Perpinyà, el juny de 1979, de les Journées Numismatiques que organitza anualment la Societat Francesa de Numismàtica, i en les quals l'ANE i la SCEN participaren en qualitat de convidades, havia estat ja motiu de col·laboració de les tres entitats. La represa d'aquesta colla-

boració propicià escollir com a tema central el de les mútues influències en l'àmbit monetari entre els dos països al llarg de la història. S'acceptà també la presentació de comunicacions que no se circumscrivien al tema proposat, i cal recordar la participació d'altres investigadors europeus: anglesos, suïssos, italians, etc. Es presentaren un total de quaranta aportacions de gran interès i qualitat científica que foren publicades en un volum d'unes tres-cents cinquanta pàgines.

No cal dir que l'organització tan seguida d'aquests simposis fou molt enriquidora, però al mateix temps significà un gran esforç, tant pel que fa a la recerca com a les altres vessants més estrictament organitzatives i editorials que van aparellades a les realitzacions d'aquest tipus.

L'any 1985, la SCEN convocà el III Simposi Numismàtic de Barcelona, aquesta vegada amb el tema més monogràfic de la moneda durant la Guerra dels Segadors (1640-1652). El gran nombre de ciutats i viles de Catalunya que bateren moneda en aquest període demanava que hom li dedicés una atenció especial, tot sumant els esforços de numismàtics i documentalistes. El simposi fou dirigit per M. Crusafont i Sabater, i s'hi presentaren setze comunicacions sobre el tema proposat. Destacarem que s'encarregà al doctor M. Dhenin, conservador del Gabinet de Medalles de la Biblioteca Nacional de París, l'estudi de la moneda de la Guerra dels Segadors, des de la perspectiva de la participació francesa en les iniciatives monetàries del període. Cal destacar igualment l'activa participació i col·laboració del Servei d'Arxius de la Generalitat de Catalunya. Des de l'àmbit de la Universitat, el professor M. García Carcel aportà la visió del moment des de l'òptica de l'historiador. Els resultats del III Simposi Numismàtic de Barcelona foren publicats en un volum de dues-cents pàgines, i poden trobar-se també al número 16 d'*Acta Numismàtica*. La resta de comunicacions de temes diversos foren publicades als números 77, 78, 80 i 82 de *Gaceta Numismàtica*, o bé al número 15 d'*Acta Numismàtica*.

Entre els anys 1983 i 1996, la nostra Societat participà, en col·laboració amb l'ANE, en l'organització de vuit convocatòries de les Trobades d'Estudis Numismàtics, unes reunions que tenien sempre un tema central d'estudi i una secció oberta a aportacions de tema lliure. El ventall de temes tractats fou molt ampli, i les diverses convocatòries es dedicaren al florí català (1989), a les troballes monetàries (1984 i 1990), la numària de la Celtibèria (1987), la metrologia (1989), la moneda i l'arqueologia (1994), els pesals monetaris (1995) i la moneda provincial romana (1996). Les actes d'aquestes trobades es publicaren a *Gaceta Numismàtica*.

Per promoure l'estudi i el coneixement de la medallística, aquesta vessant tan interessant com oblidada de la numismàtica, es promogueren les Reunions d'Estudiosos de la Medalla, a les quals hom aportava el coneixement que tingués de medalles dels Països Catalans d'uns anys prèviament determinats. Aquesta tasca es feia amb vista a anar aplegant materials per a la confecció d'un futur catàleg de la producció medallística avui encara inexistent. Se celebraren dues convocatòries d'aquestes reunions, ambdues en col·laboració amb l'ANE. Una se celebrà el 1986 i l'altra, el 1987, i els resultats foren publicats a *Acta Numismàtica*.

També en col·laboració amb aquesta darrera entitat, la SCEN participà en l'organització del I Congrés d'Història de la Moneda, l'any 1992, que dirigí Anna M. Balaguer.

La nostra Societat contribuï de manera notable als tres importants simposis sobre la moneda medieval a l'àrea de la península Ibèrica, dirigits pel professor Mario Gomes Marques i celebrats a Santarem, el 1984 i el 1988, i a Avilès, el 1986. Les actes d'aquests simposis, *Problems of Medieval Coinage in the Iberian Area*, amb aportacions notables de membres de la SCEN, són un punt de referència bibliogràfic ineludible.

Des de la SCEN, hom s'ha esforçat a establir col·laboracions amb altres filials de l'Institut d'Estudis

Catalans d'especialitats afins per convergir en l'estudi d'algun tema concret. Així, el 22 d'octubre de 1980 se celebrà una sessió conjunta amb la Societat Catalana d'Estudis Clàssics, dedicada a estudiar diferents problemes epigràfics i numismàtics a l'edat antiga a Dertosa. Una altra col·laboració amb aquesta darrera entitat i amb l'Institut Italià de Cultura es produí amb motiu de la sessió científica sobre la moneda de la Roma arcaica, celebrada el 3 de maig de 1985, i que fou a càrrec del professor Aldo Prosdocimi, de la Universitat de Pàdua. Anàloga col·laboració s'havia establert per a la sessió científica a càrrec del doctor E. A. Arslan sobre el tema de les monedes longobarda i goda, celebrada el 22 de març de 1985. El juny de 1981 es reuniren quatre societats filials de l'IEC, la Societat Catalana d'Estudis Clàssics, els Amics de l'Art Romànic, la Societat Catalana d'Estudis Històrics i la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, que promogué la reunió, per tractar el tema d'Empúries en un acte acadèmic conjunt que fou inaugurat pel doctor Joan Ainaud, aleshores president de l'IEC.

L'any 1983, amb motiu del setanta-cinquè aniversari de l'aparició de l'obra *Les monedes catalanes* de Joaquim Botet i Sisó, editada per l'IEC, la SCEN promogué un acte acadèmic d'homenatge a la figura de Joaquim Botet, reconegut arqueòleg, historiador, geògraf i numismàtic, en el qual participaren com a ponents membres de la Secció HistòricoArqueològica i també de la Societat Catalana d'Estudis Clàssics, la Societat Catalana de Geografia, els Amics de l'Art Romànic i la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics.

En altres ocasions, la SCEN ha organitzat actes conjunts amb entitats de fora de l'àmbit de l'IEC. Un exemple, en aquest sentit, el forneix la recent presentació del volum que recull l'obra numismàtica esparsa i inèdita de Joaquim Botet i Sisó. El llibre fou presentat en un acte conjunt del Grup Numismàtic de Terrassa, l'Associació Numismàtica Sabadell i el Cercle Filatèlic i Numismàtic de Barcelona, l'entitat sota els auspicis de la qual es va crear *Acta Numismàtica*.

ORGANITZACIÓ DE CURSOS DE NUMISMÀTICA

La possibilitat que s'obrí, en un moment determinat, de convidar professors i destacats especialistes estrangers, motivà l'organització de set cursos CIRIT sobre numismàtica i història de la moneda, entre els anys 1983 i 1993. Tots foren a càrrec de personalitats ben destacades en els diferents camps de l'especialitat. El 1983 es realitzaren dos cursos. Un fou a càrrec del doctor M. Crawford, de la Universitat de Londres, i tractà de diferents temes relacionats amb la metodologia de l'estudi de la moneda a l'antiguitat. L'altre curs fou impartit pel professor Philip Grierson, de la Universitat de Cambridge, que tractà de diferents moments de la història de la moneda medieval a Europa.

El 1985, el professor convidat fou el doctor M. Dhenin, conservador del Gabinet de Medalles de la Biblioteca Nacional de París. Les seves lliçons tractaren de la moneda de la Guerra dels Segadors des de la perspectiva de la intervenció francesa.

El 1990 s'organitzaren dos cursos. Un fou encomanat al doctor M. Amandry, conservador en cap del Gabinet de Medalles de la Biblioteca Nacional de París, que tractà de la moneda de la Gàlia. L'altre curs fou a càrrec del professor E. Piras, de l'Associació Numismàtica Sarda, que versà sobre les emissions sardobizantines i l'estudi d'aquestes arran de la descoberta d'un important tresor.

El 1991 se celebraren també dos cursos. El primer fou impartit pel professor G. Depeyrot, del Centre de Recerques Històriques (Centre Nacional de Recerca Social), i tractà de les monedes carolíngia i feudal franceses. El segon fou encomanat al doctor F. de Callatay, del Gabinet de Medalles de la Biblioteca Reial Albert I, de Brussel·les, qui tractà, en les seves lliçons, de qüestions relacionades amb les

tècniques d'encunyació de la moneda i amb la numismàtica en els jocs olímpics clàssics. Aquest darrer tema, ben suggestiu, fou seguit amb especial interès i era prou oportú en trobar-nos ja a les portes de la celebració dels Jocs Olímpics de Barcelona.

El 1993, el professor convidat per impartir el curs fou el doctor A. Burnett, conservador en cap del Departament de Monedes del Museu Britànic de Londres. El tema que desenvolupà fou el de la problemàtica de la moneda provincial romana.

PUBLICACIONS PERIÒDIQUES

Hem dit abans que l'edició de l'anuari *Acta Numismàtica* ha estat la nostra actuació més constant i representativa. Això és cert, i ho és també que hi ha hagut moments de dificultats de tipus material que n'haurien fet perillar la continuïtat si hom no hagués tingut una voluntat molt decidida de tirar endavant.

Acta Numismàtica es fundà l'any 1971 sota els auspicis de la Secció Numismàtica del Cercle Filatèlic i Numismàtic de Barcelona, l'entitat degana d'especialitat que és editora d'obres tan importants com ara el *Catàleg dels croats de Barcelona*, d'A. Badia. El director i principal impulsor d'*Acta Numismàtica* fou, des del primer moment, Leandre Villaronga. En crear-se la nostra Societat, l'any 1979, la publicació li fou cedida per aquella entitat, i es formà un comitè de redacció integrat per Leandre Villaronga, director; Miquel Crusafont, cap de redacció, i Anna M. Balaguer, secretària de redacció.

L'objectiu del nou equip fou el d'aconseguir una publicació tan variada i equilibrada temàticament com fos possible. I això, naturalment, a partir de col·laboracions que reunissin les condicions de qualitat, rigor i nivell exigibles en tota publicació científica.

Aconseguir una varietat dins d'una qualitat no és fàcil, i moltes revistes científiques de l'especialitat, amb uns continguts massa sovint monotemàtics de numismàtica de l'antiguitat o de l'islam, ho fan ben palès. *Acta Numismàtica* ha anat superant aquest escull i ha aconseguit un notable equilibri temàtic en cada aparició. Això implica un treball de l'equip de redacció que va més enllà del que li seria propi, ja que suposa, moltes vegades, haver de suscitar treballs en àrees determinades. Sovint cal també orientar l'autor, posar-lo en contacte amb altres autors de l'especialitat, facilitar-li una bibliografia difícil d'obtenir o ajudar-lo a esmenar aspectes poc clars o equívocs en un treball d'investigació publicable.

D'altra banda, *Acta Numismàtica* posa especial esment a oferir unes informacions tan necessàries per a l'investigador com són les notícies sobre troballes monetàries o les de tipus bibliogràfic. Per això es creà la secció fixa «Troballes monetàries» i la revista conté sempre un apartat especialment extens de mencions bibliogràfiques.

La mostra més objectivable del prestigi que ha guanyat *Acta* és, potser, el gran nombre de col·laboracions que ha publicat d'especialistes ben reconeguts arreu d'Europa al llarg de les seves vint-i-set aparicions. L'ampli ressò internacional de la revista es féu ben palès en el volum 21-23, que hom dedicà a homenatjar la personalitat de Leandre Villaronga, i en el qual presentaren aportacions una vintena d'investigadors estrangers i més d'una trentena de tot l'àmbit peninsular.

L'aparició del volum 25 de la publicació fou celebrada fent un reconeixement públic de la labor dels col·laboradors més destacats que ha tingut *Acta Numismàtica* durant aquests vint-i-cinc anys. Al mateix temps, es regràcià el suport rebut per determinades institucions. L'agraïment es materialitzà amb el lliurament d'una medalla amb l'anvers de la medalla fundacional de la SCEN i amb un revers on constaven el nom de la persona o institució i el motiu del guardó. La medalla fou lliurada als vint-i-tres col·laboradors més destacats vivents, mentre que el mateix volum 25 era dedicat als deu altres col·laboradors

més destacats no vivents. Dotze institucions, entre les quals figuraven museus i societats numismàtiques de tot el món, rebren igualment una medalla amb el reconeixement de la SCEN.

Acta Numismàtica té una projecció i una distribució que podem considerar importants, en relació, naturalment, amb l'àmbit tan especialitzat en què es mou. A part d'ésser lliurada a tots els socis de la SCEN, *Acta* té un bon nombre de subscriptors i és enviada a les biblioteques de les principals entitats d'àmbit acadèmic editores de llibres i revistes de l'especialitat. Aquesta tramesa es fa en règim d'intercanvi. D'aquesta manera, al mateix temps que es propicia la difusió de la revista, s'afavoreix la formació d'una biblioteca especialitzada, que és, d'altra banda, una eina de treball indispensable.

PROJECCIÓ INTERNACIONAL

La SCEN ha tingut sempre una continuada projecció en l'àmbit internacional. Des d'*Acta Numismàtica* es manté, permanentment, un contacte amb investigadors d'arreu que ens fan arribar les seves col·laboracions per publicar o les seves consultes. Els simposis, les trobades, els congressos i, darrerament, l'organització dels cursos CIRIT, han estat també un pont que ens ha permès establir enriquidores relacions en l'àmbit estudis de l'especialitat.

D'altra banda, cal tenir present que, de la mateixa manera que la figura de Leandre Villaronga ha estat un referent per als estudiosos en l'entorn hispànic, ho ha estat també per a molts investigadors estrangers que havien de tractar qüestions relacionades amb la moneda d'Hispania a l'antiguitat. El prestigi i l'autoritat de Leandre Villaronga en aquesta matèria no tan sols li han valgut reconeixements tan merescuts com el de rebre el doctorat *honoris causa* per la Universitat de Köln (Alemanya) i els màxims guardons atorgats per les societats numismàtiques de tipus acadèmic d'arreu del món, sinó que aquesta projecció s'ha fet extensiva a la Societat que presidia. Així, el 1985 fou elegit, a Londres, per a formar part de la directiva de la Comissió Internacional de Numismàtica (CIN). Aquest supraorganisme, que agrupa museus, universitats i entitats de tipus acadèmic, desenvolupa una tasca de coordinació molt important, organitza els congressos internacionals de numismàtica, edita el *Survey of Numismatic Research* i promou encara altres actuacions. El 1991, Villaronga fou reelegit per a un segon mandat, havent format part de la directiva del CIN per un període de dotze anys, el màxim que preveuen els Estatuts d'aquest organisme.

La redacció del *Survey of Numismatic Research*, pel que fa a la península Ibèrica, ha estat sovint encarregada a membres de la nostra Societat, la qual cosa és un clar reconeixement de la seva solvència científica. També s'ocupa de la redacció en el mateix sector de *Numismatic Literature*, que edita la Societat Numismàtica Americana. La SCEN fou igualment convidada a col·laborar en l'exposició celebrada a Brussel·les el 1991, que, amb el títol «Une monnaie pour l'Europe», es plantejava el tema de la moneda única des de la perspectiva històrica. La SCEN, a través d'una col·laboració de M. Crusafont, presentà el model únic monetari internacional, que ofereix la solució adoptada pels països de la Corona catalanoaragonesa a l'edat mitjana.

La SCEN ha estat encara present en congressos, publicacions d'homenatge i altres manifestacions de caràcter semblant en l'àmbit internacional que no enumerarem detalladament.

La relació amb entitats museístiques i acadèmiques de la Catalunya Nord, del País Valencià i de la resta de l'Estat espanyol és també una constant.

PLANTEJAMENT DE CRITERIS I ASSESSORAMENT

La SCEN és avui l'únic col·lectiu científic d'aquesta matèria que reuneix en el seu si especialistes dels diferents períodes i temàtiques que comprèn la numismàtica. Des de la moneda antiga a la medieval i la moderna, sense oblidar especialistes concretes, com ara la que s'ocupa dels bitllets o bé de la medallística. Aquesta circumstància fa que les freqüents consultes que rebem, tant de l'àmbit acadèmic com del món de la cultura, en general, es puguin atendre tot encaminant-les a l'especialista corresponent. Així, la nostra entitat acaba convertint-se en un referent. Una mostra de tot això ens la dóna el fet que ens arribin consultes tant de part del literat que està escrivint una novel·la històrica i que necessita saber quelcom de ducats i de florins, com de l'historiador de la ciència que ha d'interpretar les dades monetàries que troba en un tractat medieval d'aritmètica.

Altres vegades, l'assessorament ha anat encaminat cap a tesis doctorals o de llicenciatura en curs, i hi ha hagut, en diverses ocasions, la presència de membres de la SCEN en tribunals de tesis presentades a diferents facultats universitàries.

El concurs de la nostra Societat ha estat requerit, també, en produir-se alguna descoberta monetària important, com és el cas de la que s'efectuà a Orrius, que consistia en unes dues-centes monedes comtals de Barcelona del temps de Berenguer Ramon I, fins aleshores no conegudes. Una mostra d'aquest material fou exposat a «Arqueologia a Catalunya avui», a la qual es contribuí, a més, amb una recopiació i cartografia de les troballes monetàries medievals fetes a Catalunya.

Dintre d'aquest apartat inclourem també les sollicituds de col·laboració en obres col·lectives de tema històric, en general, o bé de caràcter interdisciplinari. Ens referim a la redacció de les entrades o els capítols dedicats a la moneda en diccionaris, enciclopèdies, etc. Destacarem les col·laboracions a *Catalunya Romànica*, on s'exposava la història monetària de tots els comtats catalans que bateren moneda i es publicaven totes les monedes conegudes. També es realitzà la revisió i ampliació dels termes monetaris i numismàtics per a la segona edició de la *Gran enciclopèdia catalana*. S'han atès igualment encàrrecs més puntuals per a l'*Enciclopedia dell'Arte Medievale* de l'Institut de l'Enciclopèdia Italiana i per a l'*Encyclopedia of Medieval Iberia* de la Universitat de Georgetown, amb la redacció de diverses entrades sobre la moneda medieval en l'àmbit de la península Ibèrica.

La SCEN col·laborà també en les tasques d'elaboració del *Diccionari* de l'IEC aportant-hi la selecció dels mots de l'especialitat i la revisió i redacció de les seves definicions. Una tasca similar es dugué a terme per al *Diccionari d'història de Catalunya*, però en aquesta ocasió el treball es realitzà completament *ex novo* i es dirigia a un públic especialitzat.

Cal destacar també la col·laboració de la nostra Societat en el vídeo *La moneda, mirall del temps*, una filmació promoguda pel Museu Puig de Perpinyà i realitzada per Felip Solé, amb guió de Miquel Crusafont i Sabater.

La SCEN ha elaborat diferents informes referents al lloc i al paper que corresponen a la numismàtica i a la història de la moneda pel que fa al Museu d'Història de Catalunya, a la Llei del patrimoni, a l'encaix del Gabinet Numismàtic de Catalunya, etc. Alguns d'aquests informes li han estat requerits per la Generalitat a través de la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC.

PROGRAMA DE PUBLICACIONS

Des de la SCEN s'ha parat especial esment a dissenyar i seguir un programa de publicacions. Així, s'ha compaginat l'aparició d'obres editades en exclusiva per la nostra entitat amb col·laboracions editorials amb altres entitats, tot aportant-hi tant l'assessorament estudiós com la part econòmica corresponent. Tingué aquest darrer caire la participació de la SCEN en l'edició de l'obra de Sebastià Datzira *La moneda a la Catalunya central*, editada pel Centre d'Estudis del Bages.

Un caràcter similar tingué la participació de la SCEN en l'edició de la «Col·lecció Joaquim Botet i Sisó» de monografies numismàtiques, de la qual s'han publicat tres títols i en la qual va actuar com a coeditora.

A part de l'edició dels volums d'actes de les tres convocatòries del Simposi Numismàtic de Barcelona, dels quals hem parlat abans, i de l'anuari *Acta Numismàtica*, que ha complert les vint-i-set aparicions, la SCEN ha editat altres obres. En format gran tenim l'obra de Miquel Crusafont i Sabater *La moneda catalana local (segles XIII-XVIII)*, que tingué un ajut de la Diputació de Barcelona, i també la de Jaume Benages i Olivé, *Les monedes de Tarragona*, obra de gran interès, amb una presentació tipogràfica molt acurada i magnífiques làmines en color. Amb motiu del norantè aniversari de l'IEC, la nostra entitat ha editat l'*Obra numismàtica esparsa i inèdita de Joaquim Botet i Sisó*. Es tracta d'un volum de quatre-cents quaranta-quatre pàgines amb la mateixa presentació i el mateix format que els tres volums de *Les monedes catalanes*, del mateix autor, que publicà l'IEC entre el 1908 i el 1911.

En un format una mica més reduït tenim la col·lecció «Complements d'Acta Numismàtica», de la qual han aparegut, fins ara, dos títols. El primer són les actes del III Simposi Numismàtic de Barcelona, i el segon, l'obra de Leandre Villaronga *Monedes de plata emporitanes dels segles V-IV aC*. Dintre d'aquesta col·lecció hi ha en curs d'edició dos títols més; un d'aquests és també de Leandre Villaronga (*Les dracmes ibèriques*), i l'altre, de Miquel Crusafont i Sabater (*Els pesos monetaris catalans*).

Cal dir, finalment, que hi ha en preparació una història de la moneda dels comtats catalans d'Anna M. Balaguer i una obra sobre les emissions monetàries durant la Guerra dels Segadors de Miquel Crusafont i Sabater i Xavier Sanahuja.

Finalment, donarem una llista completa de les publicacions de la nostra Societat.

PUBLICACIONS DE LA SOCIETAT CATALANA D'ESTUDIS NUMISMÀTICS (IEC)

A la llista s'inclouen tant les publicacions realitzades exclusivament per la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (Institut d'Estudis Catalans) com les que s'han editat amb convenis de coedició, participació o altres, especificats a l'apartat «Programa de publicacions».

Acta Numismàtica

Acta Numismàtica, núm. 1-8 (1971-1978). [Editada per la Secció Numismàtica del Cercle Filatèlic i Numismàtic de Barcelona]

Acta Numismàtica, núm. 9 (1979). 318 p.

Acta Numismàtica, núm. 10 (1980). 278 p. [Conté un índex dels primers volums]

Acta Numismàtica, núm. 11 (1981). 328 p.

Acta Numismàtica, núm. 12 (1982). 298 p.

Acta Numismàtica, núm. 13 (1983). 274 p.

Acta Numismàtica, núm. 14 (1984). 320 p.
Acta Numismàtica, núm. 15 (1985). 312 p.
Acta Numismàtica, núm. 16 (1986). 432 p.
Acta Numismàtica, núm. 17-18 (1987-1988). 378 p.
Acta Numismàtica, núm. 19 (1989). 232 p.
Acta Numismàtica, núm. 20 (1990). 272 p. [Conté un índex dels volums 11-20]
Acta Numismàtica, núm. 21-23 (1991-1993): *Homenatge al Dr. Leandre Villaronga*. 560 p.
Acta Numismàtica, núm. 24 (1994). 260 p.
Acta Numismàtica, núm. 25 (1995). 254 p.
Acta Numismàtica, núm. 26 (1996). 240 p.
Acta Numismàtica, núm. 27 (1997). 260 p.

Simposis

I *Simposi Numismàtic de Barcelona*, vol. I (1979). 534 p.
I *Simposi Numismàtic de Barcelona*, vol. II (1979). 432 p.
II *Simposi Numismàtic de Barcelona*. Barcelona, 1980. 296 p. + 48 lám.
III *Simposi Numismàtic de Barcelona* (vegeu l'apartat «Monografies de la col·lecció "Complements d'Acta Numismàtica"»).

Monografies

DATZIRA, S. *La moneda a la Catalunya central*. Manresa, 1990. 350 p.

Monografies de la «Col·lecció Joaquim Botet i Sisó»

VILLARONGA, Leandre. *Tresors monetaris de la península Ibèrica anteriors a August: repertori i anàlisi*. Barcelona, 1993. 102 p.
BALAGUER, Anna M. *Del mancús a la dobla, or i paries d'Hispania*. Barcelona, 1993. 158 p.
CRUSAFONT I SABATER, Miquel; COMAS I EZEQUIEL, R. *El flori d'or català: Catalunya, València, Mallorca. Emès un curt temps a Saragossa i conegut històricament com a flori d'or d'Aragó*. Barcelona, 1996. 212 p.

Monografies de la col·lecció «Complements d'Acta Numismàtica»

III *Simposi Numismàtic de Barcelona: Història monetària de la Guerra dels Segadors*. Barcelona, 1985. 200 p.
VILLARONGA, Leandre. *Monedes de plata emporitanes dels segles V-IV aC*. Barcelona, 1997. 179 p.
— *Les dracmes ibèriques i llurs divisors*. Barcelona, 1998. 255 p.

Publicacions de gran format

CRUSAFONT I SABATER, Miquel. *La moneda catalana local (segles XIII-XVIII)*. Barcelona, 1990. 482 p.
BENAGES I OLIVÉ, Jaume. *Les monedes de Tarragona*. Barcelona, 1994. 261 p.
Obra numismàtica esparsa i inèdita de Joaquim Botet i Sisó. Barcelona, 1997. 444 p. [Edició i capítols introductoris de M. Crusafont i Sabater]

Audiovisual

La moneda, mirall del temps. Vídeo promogut pel Museu Puig de Perpinyà i realitzat per Felip Solé, amb guió de M. Crusafont i Sabater (1997).

MEDALLÍSTICA DE LA SCEN

Editar una medalla de tipus commemoratiu és una manera de fer història. És, de fet, una història escrita damunt de metall acompanyada de referents plàstics que poden arribar a assolir una elevada qualitat artística i ésser deguts, fins i tot, a firmes tan reconegudes com les de Llimona, Gargallo, Subirachs, etc. Moltes institucions i entitats de caràcter públic o privat i dels àmbits més variats han emès medalles. El motiu pot ser la seva fundació, la celebració d'un aniversari assenyalat, etc., però pot ser també premiar o regraciar una actuació determinada a persones o a altres entitats.

Aquest costum d'escriure la història a través de la medalla ha estat particularment seguit i fomentat per les entitats numismàtiques, especialistes en la matèria. Des de la SCEN s'han realitzat una sèrie d'edicions de medalles. Els motius han estat els que segueixen.

Medalla fundacional

La nostra entitat ha volgut deixar constància de la seva constitució, l'any 1979, amb una magnífica medalla de bronze. Les seves característiques són les següents:

A l'anvers, diner de doblenc de Jaume I, esdevingut segell de la nostra Societat, i la llegenda « Societat Catalana d'Estudis Numismàtics».

Al revers, conjunt de monedes dels Països Catalans: dracma emporitana, bronze ibèric d'Iltirta, florí, croat, timbre de València, ral de Mallorca i medalla monetiforme de la Unió Catalanista. Al voltant, la llegenda «Constituïda a Barcelona *1979*».

Metall: bronze. Pes: 208 g. Diàmetre: 70 mm.

És obra de l'artista Ferran Calicó i Rebull, que ha fet palès alhora, de manera extraordinària, la seva creació artística i un pregon sentit numismàtic. La firma X. & F. Calicó ha vetllat per l'aspecte tècnic de la medalla, realitzada als tallers especialitzats de l'empresa Barri Begur.

Medalla atorgada als socis d'honor

La SCEN té el goig de lliurar als seus socis d'honor una medalla fundacional de l'entitat en el moment del seu nomenament. Aquesta medalla té la característica especial de dur gravat en el cantell el nom de l'interessat, la seva condició de soci d'honor i l'any.

Medalla atorgada als col·laboradors més destacats

En celebrar-se el vint-i-cinquè aniversari d'*Acta Numismàtica*, la SCEN féu encunyar especialment per a l'ocasió una tirada de medalles que duïen a l'anvers l'escut i el nom de l'entitat. És a dir, el mateix anvers de la medalla fundacional. Al revers, hom hi gravà el motiu de la distinció i el nom de la persona o de la institució a la qual s'atorgava. Es lliuraren trenta-tres medalles de bronze i una d'argent, que foren realitzades als tallers Vallmitjana de Barcelona.